

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1914.

Andra kammaren.

Nr 73.

Torsdagen den 27 augusti.

Kl. 7 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 21 innevarande augusti.

§ 2.

Föredrogos, men blevo ånyo bordlagda konstitutionsutskottets utlåtanden och memorial nr 30—33 samt statsutskottets utlåtanden nr 98 och 99.

§ 3.

Vid föredragning härpå av bevillningsutskottets betänkande, nr 32, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående tillfälligt förbud i viss omfattning mot tillverkning av rusdrycker begärdes ordet av

Ang. tillfälligt förbud mot tillverkning av rusdrycker.

Herr Bäckström, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Med herr talmannens benägna medgivande och då jag är förhindrad närvara vid förevarande utskottsutlåtandes realbehandling i denna kammare, ber jag redan nu få säga några ord med anledning av utskottets uttalande.

Även om ett mera positivt beslut från utskottets sida varit mig kärt, kan det ingalunda falla mig in att nu framställa sågot yrkande i annan riktning än utskottets. Med tillfredsställelse se ju alla i saken intresserade, att utskottet uttalat sin fulla anslutning till grundtanken i min förevarande motion, nämligen att under nuvarande allvarliga förhållanden från statens sida bör noga tillses, att tillgängliga förråd av spannmål och rotfrukter, vilka kunna beräknas bli erforderliga för täckande av livsmedelsbehovet, icke tagas i anspråk för tillverkning av brännvin eller maldrycker. Och utskottet erinrar om huru regeringen genom cirkulärtelegram den 6 innevarande augusti bemyndigat överståthållareämbetet i Stockholm och samtliga länsstyrelser att taga i övervägande, huruvida icke med hänsyn till nu rådande allvarliga förhållanden inskränkningar ifråga om utminuterung och utskänkning av spritdrycker, vin och öl lämpligen borde vidtagas, samt huru Kungl. Maj:t den 11 i denna månad

Andra kammarens protokoll vid senare riksdagen 1914. Nr 73. 1

Ang. tillfälligt
förbud mot
tillverkning av
rusdrycker.
(Forts.)

uppdragit åt en särskild kommission att i samverkan med vederbörande myndigheter och organisationer samt, i mån av behov, särskilt tillkallade sakkunniga, med oavlätlig uppmärksamhet följa förhållandena å livsmedelsmarknaden särskilt beträffande tillgången å fördelningen av och handeln med livsförnödenheter av olika slag ävensom att efter omständigheterna själv vidtaga eller hos Kungl. Maj:t eller hos vederbörande myndigheter föreslå åtgärder för avhjälpan och utjämnande av rubbningar å nämnda marknad.

Allt detta är ju gott och till allmänligt gagn; och det vore sannerligen väl, om nyssberörda inskränkningar i det längsta bibehölles.

På grund av vad nu anförts torde man, såsom utskottet förmodar, få vara förvissad om att Kungl. Maj:t med största uppmärksamhet icke blott följer företeelserna på livsmedelsmarknaden utan även kommer att i mån av behov begagna sig av de maktmedel, som stå till Kungl. Maj:ts förfogande för reglerande av tillgången på nödiga livsförnödenheter, icke minst spannmål och rotfrukter, och särskilt att, om så finnes möjligt, Kungl. Maj:t begagnar sin rätt att enligt 2 § i gällande brännvinstillverkningsförordning, där högst viktiga omständigheter sådant föranleda, föreskriva inställande under viss tid av all brännvinstillverkning.

När utskottet vid nu angivna förhållanden icke för närvarande ansett påkallat att för tillgodoseende av det intresse, motionen vill trygga, vidtaga den av mig föreslagna åtgärden att avlåta en skrivelse till Kungl. Maj:t i ämnet, har jag endast att i anslutning till vad utskottet anført och med erinran om, med vilket särskilt intresse detta spörsmål kommer att följas från allmänhetens sida, uttala den säkra förvissningen, att Kungl. Maj:t har sin uppmärksamhet riktad på de förhållanden, som beröras i förevarande motion, och att Kungl. Maj:t icke kommer att underlåta att vidtaga de åtgärder, som för reglerande av tillgången ävensom tillförseln till landets skilda delar av spannmål och rotfrukter vid olika tidpunkter, kunna finnas av omständigheterna påkallade. De utomordentliga världsförhållanden, som för närvarande råda, kunna sannerligen kräva utomordentliga säkerhetsåtgärder i alla avseenden även i vårt land. Och därvid är frågan om vårt dagliga bröd en av de främsta.

Vidare anfördes ej. På därom framställd begäran blev betänkandet ånyo bordlagt.

§ 4.

Härefter föredrogos, men bordlades åter bankoutskottets utlåtande nr 23 och jordbruksutskottets utlåtande nr 137.

§ 5.

Jordbruksutskottets nu föredragna memorial, nr 138, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående upprättande av en växtförädlingsanstalt i Norrland, lades till handlingarna.

§ 6.

Vidare föredrogos, men blevo ånyo lagda på bordet andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande nr 7 och andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande nr 11.

§ 7.

Statsutskottets utlåtande, nr 97, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fastställande av postverkets stat för driftkostnader år 1915, som nu föredrogs, blev av kammaren godkänt.

§ 8.

Till avgörande förelåg härefter sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande, nr 1, i anledning av ej mindre Kungl. Maj:ts proposition med förslag dels till lag om ändrad lydelse av 6, 7, 9, 14, 15, 23, 26, 31 och 37 §§ i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring, dels ock till lag om tillägg till 37 § i samma lag, än även väckta motioner angående vissa ändringar i samma lag.

Ang. ändring i lagen om allmän pensionsförsäkring.

Genom en den 12 juni 1914 dagtecknad proposition, nr 217, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga i propositionen intagna förslag dels till lag om ändrad lydelse av 6, 7, 9, 14, 15, 23, 26, 31 och 37 §§ i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring, dels ock till lag om tillägg till 37 § i samma lag.

I sammanhang med förevarande proposition hade utskottet till behandling förehaft tre inom andra kammaren av herr *Eriksson* i Grängesberg *m. fl.* väckta motioner, nämligen:

nr 140, avseende ändring i 37 § i lagen om allmän pensionsförsäkring;

nr 141, däruti hemställts, att riksdagen, i händelse av bifall till det i motionen nr 140 gjorda yrkande, måtte besluta, att de pensionstillägg eller understöd, som beviljades under år 1914 jämlikt samma lag, från och med den 1 januari 1915 skulle utgå med sådana belopp, som om den av motionärerna föreslagna lydelsen av förevarande § varit gällande under år 1914; och

nr 143, i vilken motion föreslagits,

1:o att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och till nästkommande riksdag framlagt förslag till sådan förändrad lydelse av 37 § i lag om allmän pensionsförsäkring, att rätt till understöd enligt 33 § i samma lag även måtte tillkomma dem, som före den 1 januari 1914 fyllt 67 år och icke åtnjöt full försörjning av fattigvården, välgörenhetsinrättningar eller av enskilda personer;

2:o att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och till nästkommande riksdag framlagt förslag till så-

Ang. ändring i lagen om allmän pensionsförsäkring.
(Forts.)

dan förändrad lydelse av 37 § i lag om allmän pensionsförsäkring, att rätt till understöd enligt 33 § i samma lag måtte tillkomma jämväl dem, som före den 1 januari år 1914 fyllt femton men icke sextiosju år, och vid lagens ikraftträdande vore till arbete varaktigt oförmögna samt under år 1913 haft full försörjning av enskilda, dock icke de som haft försörjning av sådana enligt fattigvårdsförordningen försörjningspliktiga enskilda, i vilkas taxering år 1913 enligt gällande förordning om inkomst och fömogenhetsskatt ingått en inkomst av minst 2,000 kronor eller inberäknats en förmögenhet av 20,000 kronor eller mera.

Utskottet hemställde,

1:o) att riksdagen, under förklarande att de i Kungl. Maj:ts förevarande proposition innefattade lagförslag icke kunnat av riksdagen i oförändrat skick godkännas, i anledning av samma proposition samt med avslag å den av herr Eriksson i Grängesberg m. fl. väckta motionen nr 140 i andra kammaren måtte för sin del antaga ett vid punkten fogat förslag till lag om ändrad lydelse av 6, 7, 9, 14, 15, 23, 26, 31 och 37 §§ i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring;

2:o) att herr Erikssons i Grängesberg m. fl. motion nr 141 i andra kammaren måtte anses besvarad genom utskottets hemställan under 1:o); samt

3:o) att den av herr Eriksson i Grängesberg m. fl. väckta motionen nr 143 i andra kammaren icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Vid utlåtandet voro emellertid fogade reservationer:

beträffande utskottets hemställan under 1:o)

av herrar *Persson* i Norrköping och *Anderson* i Råstock ifråga om 37 § i det av utskottet framlagda lagförslaget;

beträffande utskottets hemställan under 3:o)

av herrar *Persson* i Norrköping och *Anderson* i Råstock, vilka ansett, att utskottet bort hemställa om bifall till den av herr Eriksson i Grängesberg m. fl. väckta motionen nr 143; samt

av herr *Andersson* i Stårte, som ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till det under punkt 2:o) i herr Erikssons i Grängesberg m. fl. motion nr 143 gjorda yrkande.

Punkten 1:o)

Lagförslaget.

6, 7, 9, 14, 15, 23, 26 och 31 §§.

Godkändes.

37 § i utskottets förslag var av följande lydelse:

37 §.

Denna — — — 1913.

Rätt — — — personer.

För — — — 90.

Ang. ändring i
lagen om all-
män pensions-
försäkring.

(Forts.)

I fråga om pension eller understöd som i nästföregående stycke sägs, skall stadgandet i 31 § första stycket andra punkten icke äga tillämpning.

För — — — 16.

Den — — — statsmedel.

Vid bestämmande av årsinkomst enligt 7 § skall hänsyn icke tagas till understöd från Vadstena krigsmanshuskassa, genom flottans pensionskassa utgående pensioner till avskedande båtsmän och marinsoldater eller gratifikationer och pensioner från Invalidhusfonden.

Uti sin vid punkten 1:o) avgivna reservation hade herrar *Persson* i Norrköping och *Anderson* i Råstocck föreslagit, att riksdagen, med bifall till utskottets förslag i övrigt, måtte besluta att den i 37 § nu upptagna bestämmelsen om viss nedsättning i pensionstilllägg och understöd för åren 1914—1918 måtte uteslutas ur lagen och i följd därav ifrågavarande pensionsbelopp utgå oavkortade enligt i lagen stadgade allmänna grunder.

Sedan paragrafen föredragits, begärdes ordet av

Herr *Persson* i Norrköping, som yttrade: Då förra årets riksdag behandlade lagen angående invaliditets- och ålderdomsunderstöd, erkändes allmänt så väl av vederbörande utskott som även av olika talare i riksdagens båda kamrar, att övergångsbestämmelserna voro pensionslagens allra ömtåligaste punkt. Utskottet förklarade då också, att det behjärtade varmt de önskemål, som gingo ut på att låta den levande generationen i största möjliga utsträckning bli delaktig av försäkringens förmåner. Och det syntes utskottet uppenbart, att ju gynnsammare övergångsstadgandena gestaltade sig och därigenom den levande generationens intressen kunde tillgodoses, desto tidigare skulle försäkringens nytta och innebörd framträda. Nu har man varit i tillfälle att se, huru dessa övergångsbestämmelser verka. Och de farhågor, som vid fjolårets debatt uttalades ifrån så många olika håll, ha visat sig till fullo besannas av lagens verkningar och av dess mottagande ute bland dem, som skola komma i åtnjutande av de fördelar, lagen skulle giva. Hela den nuvarande generationen har ju behandlats på ett synnerligen hårt sätt. Den har blivit ställd utanför. Den har kommit att känna en synnerligen stark missträkning; och de många förhoppningar, som den på grund av givna löften närt under många år, ha genom dessa övergångsbestämmelser visat sig bli grymt gäckade.

Det är på grund härav, som den socialdemokratiska riksdagsgruppen icke ansett sig kunna stå till svars med att stillatigande låta ens en gång det första året av lagens verksamhetstid gå till ända med mindre än att den gjorde riksdagen påmind om behovet —

Ang. ändring i
lagen om all-
män pensions-
försäkring.
(Forts.)

för att icke säga nödvändigheten — av att i görligaste mån förbättra dessa övergångsbestämmelser, som verka så träkigt på dem som skulle komma i åtnjutande av de fördelar, som lagen skulle ge. Det har därför föreslagits, att övergångsbestämmelserna i den nu förevarande 37 § skulle uteslutas, så att de understödsbelopp, som enligt lagens allmänna bestämmelser skulle utgå, må kunna utgå redan under de i nuvarande bestämmelser stipulerade fem övergångsåren. De, som under innevarande år varit eller äro pensionsberättigade, kunna rakt icke förstå, varför egentligen de skulle få blott 50 % av de lagstadgade etthundrafemtio kronorna om året, under det att de, som bli pensionsberättigade redan nästa år, komma i något gynnsammare ställning och erhålla 60 %, vilken procentsats stiger med 10 % varje år, till dess om fem år beloppet skall helt utgå.

Om det hade varit så, att bestämmelsen om dessa 50 procent blott skulle tillämpas under ett år eller under övergångsåren, kanhända därom inte hade varit så värst mycket att säga. Men nu är det faktiskt enligt lagens bestämmelser så, att de, som i år bli tilldelade av pensionsstyrelsen blott 50 procent, aldrig någonsin enligt lagens bestämmelser ha utsikt till att få mer än dessa 75 kronor om året. Man tänke sig en understödstagare, en pensionär, här i Stockholm, som får 75 kronor om året! Det blir ju ej mer än 20 öre om dagen. Det blir ju inte ens så mycket som till det allra tarvligaste och enklaste nattlogi, och så skall detta belopp av 20 öre gå under namn, heder och värdighet utav pension! Det är ju inte ens en gratifikation; i varje fall en synnerligen blygsam sådan, i betraktande av de feta löften, som avgåvos år 1888, då man pålade de fattiga klasserna synnerligen dryga bördor, och då man lovade, att vad som kom in genom då beslutade beskattningar skulle användas till ändamål, som skulle medföra bestående fördelar för de klasser, som fingo bära dessa bördor, utan att komma i åtnjutande av därmed förenade fördelar. Efter dessa många år beslutar man så en pensionslag, som ger dessa, som nu skulle bli pensionsberättigade i år, dessa åldringar, upp till 20 öre om dagen eller 75 kronor, tänk, hela 75 kronor om året!

Nu har man sagt från alla håll, och även utskottet har medgivit det, att det är ett beklagligt förhållande detta, och det sammansatta stats- och lagutskottet har varit synnerligen välvilligt — för vilket man naturligtvis får vara utskottet tacksam — i sin motivering för avslag. Men det är nu så, att de stackars behövande, som det gäller att hjälpa, ej bli mättade av om än aldrig så vackra och välvilliga motiveringar, utan vad de behöva är pengar. Men man har sagt, att dessa pengar ej finnas. Jag ber emellertid angående den saken att få erinra om, att det enligt de beräkningar, som lågo till grund för förslaget till pensionslag, skulle ej mindre än 80,000 personer bliva pensionsberättigade redan det första året utav lagens giltighetstid. Nu ha allaredan $\frac{2}{3}$ av detta år gått, och man kan börja se, om dessa beräkningar varit för försiktigt uppgjorda, eller om de varit mindre försiktigt uppgjorda. Det visar sig då, att utav dessa 80,000 pensionärer, som enligt gjorda beräkningar skulle ha kommit

in med ansökan och varit berättigade till erhållande av pension, sådana ansökningar inkommit från blott 31,000. Om man beräknar, att ansökningarna under den återstående delen av året inkomma i samma tempo, som hittills varit fallit, skulle man ej få upp antalet till mer än omkring 40,000 ansökningar vid årets slut, d. v. s. jämnt det halva beräknade antalet. Vid sådant förhållande förefaller det, som om risken ej skulle vara alltför stor att verkligen slopa dessa övergångsbestämmelser, enär de faktiska förhållandena synas ha visat, att man räknat alltför försiktigt, till och med så försiktigt, att marginalen blivit dubbelt för stor. Jag har velat framhålla dessa faktiska förhållanden, dessa siffror, vilka i övrigt framgå av den kungl. proposition, som ligger till grund för här förevarande lagändring, och vilka därjämte bestyrkts inför utskottet utav de uppgifter, som lämnats av pensionsstyrelsen.

Ang. ändring i
lagen om all-
män pensions-
försäkring.
(Forts.)

Med herr talmannens tillåtelse skall jag även, medan jag nu har ordet, tillåta mig att yttra några ord om en annan motion, som vi berört i den andra reservationen under här förevarande betänkande. Jag gör det därför, att de båda yrkandena ha så intimt samband med varandra.

I denna motion ha motionärerna ej vågat gå fram med något direkt förslag, utan de ha på grund av de svårigheter som förelegat att beräkna motionens verkningar, nöjt sig med att yrka på skrivelser till Kungl. Maj:t, vari hemställes, att Kungl. Maj:t måtte för nästkommande riksdag förelägga förslag, dels om att hela den klass utav åldringar, som är över 67 år, skall bli i tillfälle att även få något med utav denna allmänna folkpensionering, dels att de invalider, som äro försörjda utav enskilda, skola komma i samma ställning, nämligen få åtnjuta understöd enligt pensionslagens allmänna bestämmelser. Jag nämnde om, att det är synnerligen dåligt ställt för dem, som under detta år äro pensionsberättigade. Men dessa komma i varje fall att få åtminstone *något*: de få 50 procent utav det stadgade understödsbeloppet, 150 kronor. Men de som äro överåriga, över 67 år, få icke någonting alls. De befinna sig sålunda i ännu sämre och ännu mera beklagansvärd ställning, och dessa gå naturligtvis och undra, varför den och den inom socknen, som de känna, skall få understöd, under det de själva, som fått gå och slita hela sitt långa liv och under många år väntat att få något annat på alderdomen än fattigunderstöd, trots allmän folkpensionering är beslutad, icke komma att få något alls. Alla de många fattiga familjer i synnerhet, i små brydsamma omständigheter, vilka utom att försörja sig själva och de friska medlemmarna i familjen ofta nödgas med stora försakelser och många svårigheter draga försorg om ibland dem varande invalider, som av en eller annan orsak äro oförmögna att försörja sig själva, de stå naturligtvis undrande och spörjande, varför de skola fortfarande dragas med alla dessa svårigheter utan att erhålla minsta hjälp med deras avlyftande, oaktat man fått en lag genomförd, som rör allmän alderdoms- och invaliditetspensionering. Det är därför vi anse ett avhjälpande av dessa brister vara av synnerligen stort behov påkallat.

Ang. ändring i
lagen om all-
män pensions-
försäkring.
(Forts.)

Utav den utredning, som pensionsstyrelsen varit välvillig nog att på utskottets framställning lämna. framgår, att tillgodosendet av vad man krävt med övergångsbestämmelsernas borttagande det första året skulle uppgå till en kostnad av i runt tal 4,200,000 kronor, vilken året därpå, d. v. s. 1916, stiger till i runt tal 4,800,000 kronor, därefter år 1917 till 5,180,000 kronor, 1918 till 5,300,000 kronor och 1919 till 5,200,000 kronor för att därefter årligen sjunka.

Ett bifall till den andra motionen, den vari yrkas skrivelse med begäran om förslag, att de som äro över 67 år skola få understöd, skulle medföra kostnader, vilka de första åren belöpte sig till i runt tal 3,900,000 kronor för att därefter gå ned och för 1919 utgöra i runt tal 3,800,000 kronor, varefter enligt pensionsstyrelsens uttalande kostnaden komme att ganska hastigt minskas på grund av den stora dödligheten inom denna grupp av understödstagare. Vad som från alla håll, från pensionsstyrelsen, från alla som äro närmare insatta i denna lag samt från alla pensionsnämnderna, erkännes vara alla mest ömmande och berättigat, det visar sig också vara det billigaste, nämligen understöd till de nuvarande invaliderna, som underhållas av enskilda medborgare med ringa inkomst i samhället. Understödet åt dessa invalider, som nu ha full försörjning av enskilda, skulle gå till 2,110,000 kronor första året, därefter till 2,020,000 kronor för att år 1919 gå ned till 1,790,000 kronor, varefter kostnaderna komma att sjunka ungefär i samma proportion som för åren före 1919.

Vi ha, jag och min partikamrat inom utskottet, givit allt erkännande åt den välvilja, som från utskottets olika medlemmar yppat sig gent emot de förslag som vi framställt, men vi ha som sagt, med all erkänsla för den välvilliga motiveringen dock ansett, att vi icke kunna låta oss nöja med det; ty det är verkligen av brådskande, ömmande och behjärtansvärd natur, att vad som föreslagits i dessa motioner blir bifallet, och därför ha vi tillåtit oss att vid utskottsbetänkandet foga reservationer, såsom herrar ledamöter av kammaren torde finna, och jag skall tillåta mig att nu vid denna 37 § yrka bifall till vår första reservation, den som återfinnes på sid. 17 och vilken lyder: »att riksdagen, med bifall till utskottets förslag i övrigt, måtte besluta att den i 37 § nu upptagna bestämmelsen om viss nedsättning i pensionstillägg och understöd för åren 1914—1918 måtte uteslutas ur lagen och i följd därav ifrågasvarande pensionsbelopp utgå oavkortade enligt i lagen stadgade allmänna grunder».

Jag tillåter mig, herr talman, att yrka bifall till denna av mig och herr Anderson i Råstock avgivna reservationen.

Häruti instämde herrar *Lindqvist* i Kosta, *Tengdahl* och *Sjögren*.

Vidare anförde

Herr Nilsson i Bonarp: Herr talman! Den föregående ära-

de talaren började med att säga, att övergångsbestämmelserna i den pensionslag, som antogs förlidet år, voro lagens svagaste punkt. Ja, därutinnan har han otvivelaktigt rätt; det är nägot som vi alla veta, att övergångsbestämmelserna icke voro eller äro tillfredsställande. Men det är också lika väl bekant för oss allesammans, varför de blevo sådana som de blevo; det berodde naturligtvis på de oerhörda kostnader, som skulle förorsakats, därest man redan då hade tillmötesgått de önsksningar och krav, som blivit framställda.

Ang. ändring i lagen om allmän pensionsförsäkring.

(Forts.)

Den ärade talaren framhöll vidare, att dessa reducerade pensioner, som nu utgå för i år, äro synnerligen otillfredsställande. Det kan han också ha rätt i, särskilt så vitt det gäller pensioner i städerna, ty det är ju uppenbart, att ett så litet belopp som 75 kronor ju är alldeles för otillräckligt för personer, som bo i dyrare samhällen. Men härvidlag måste vi dock taga i betraktande, att det som nu erhålles är en ren gåva och att dessa pensionärer, som få detta belopp, få det rent av till skänks, utan att för egen del ha gjort något som helst för att vinna det eller gjort någon inbetalning till pensionsverket. Det är sålunda en ren skänk. En skänk av 75 kronor är dock icke så obetydlig. För landsbygden är det givetvis betydligt mer tillfredsställande, än vad det kan vara för personer, som bo i städer eller köpingar, och jag vet att hos dem, som erhållit dessa 75 kronor, har det väckt mycken tillfredsställelse; och jag har den bestämda känslan, att därest riksdagen ville medverka till att någon förbättring gjordes i övergångsbestämmelserna, så skulle man bättre kunna använda medlen genom att giva åt några fler, giva åt några, som nu på grund av samma pensionsbestämmelser icke kunna erhålla någonting alls. Jag är därför, ehuru jag erkänner, att dessa reducerade pensioner äro otillräckliga, dock icke nu benägen att göra någon ökning i ifrågavarande pensioner, i synnerhet som de pensioner, som tilldelas enligt 33 §:s föreskrifter äro, som jag nämnde att betrakta som ett understöd eller en ren gåva.

Samme ärade talare återgav de siffror, som finnas i utskottets betänkande på sid. 5, och jag förmodar att herrarna ha tagit del utav dessa siffror. För att fylla de reducerade beloppen till fulla pensionsbelopp och för att tillmötesgå motionärernas framställning i avseende å retroaktivavgifter för innevarande år skulle ju staten, efter de av talaren lämnade beräkningarna, åsamkas en kostnad av icke mindre än omkring 22 miljoner kronor utöver de beviljade 21,790,000. Då förstår man, att hur gärna man än skulle vilja tillmötesgå de önsksningar, som äro framställda av motionärerna i detta stycke, så är det dock nära nog omöjligt att kunna göra det. Min uppfattning är därför den, att om någonting kan göras till förbättring, vilket jag anser vara högeligen önskvärt, då anser jag, att detta i stället borde läggas på den punkt, där man kunde bereda försörjning åt invalider, som nu underhållas av enskilda personer. Man visste

Ang. ändring i lagen om allmän pensionsförsäkring.
(Forts.)

ju förut, att dessa invalider, som ha sitt underhåll av enskilda personer, icke komma att få någonting, och detta är ju de mest upprörande fallen. För invalider åter, som ha någon förmåga att bidraga till sin egen försörjning, åt dem kan någonting givas, men i händelse att invaliderna äro sämre och icke ha någon förmåga alls att bidraga till sitt underhåll då föras de alldeles undan, och detta är ju upprörande. Det är, som sagt, de allra svåraste fallen, och därest något kunde göras i detta avseende för att något underlätta deras ställning, så vore det synnerligen önskvärt. Det är icke heller förenat med så stora kostnader som när det gällde personer, vilka falla under de två föregående punkterna. Det skulle, som talaren framhöll, under första åren kosta 2,110,000 kronor för att sedermera sjunka och efter fem år gå ned till omkring 1,700,000 kronor. Det är på den punkten jag anser, att någonting i främsta rummet bör göras, och efter vad jag finner har sammansatta stats- och lagutskottet uttalat sig särdeles välvilligt, för att någonting i det hänseendet göres uti första hand.

På grund av de kostnader, vilka skulle, som sagt, föranledas av ett bifall till motionärernas framställning under den nu föredragna punkten, anser jag mig för min del icke kunna annat än avråda från att gå en sådan väg, hur gärna jag än skulle se, att något kunde göras. Jag anser mig därför nödsakad att här yrka bifall till utskottets förslag i den nu föredragna punkten.

Herr Schotte: Herr talman, mina herrar! Det har här särskilt återopats övergångsbestämmelsernas i pensionslagen otillräcklighet, och detta är av alla vitsordat och erkänt. Men man må ju också säga sig det, att just dessa övergångsbestämmelsers avfattning på sätt som skett i alla fall dock var ett villkor, för att lagen över huvud taget skulle kunna genomföras under fjolåret, och det var alldeles uppenbart, att man icke hade några som helst utsikter att då på en gång kunna få igenom alla de förbättringar i övergångsbestämmelserna, som voro önskvärda och som de olika motionerna nu ge uttryck åt. Situationen är väl ungefär densamma nu. Alla ha varit ense om, att man skulle så småningom söka få övergångsbestämmelserna förbättrade, men frågan är väl den, på vilka områden man närmast skall inrikta dessa förbättringar.

I det fallet har nu först i dessa motioner föreslagits en viss ändring av lagen, varigenom de nedsatta understöden efter vissa år skulle alldeles falla bort, men det är inte sannolikt, att detta ändå är det allra bästa sättet att hjälpa dessa som blevo lidande på övergångsbestämmelserna. Det framgår ju också av den ärade talarens på Östgotabanken yttrande, att han anser åtskilliga av de andra anspråken, de som tagit sig uttryck i de båda andra motionerna, framför allt yrkandet på ändring i 37 § med avseende å övergångsbestämmelserna vara lika så behjär-

tansvärda. Jag för min del kan instämma i vad herr Nilsson i Bonarp yttrade, att han för sin del trodde och ansåg, att förbättringar främst borde inriktas på den kategori, som omfattas i motionen 143, d. v. s. de personer, som ha försörjning av enskilda. Där är det alldeles ovanligt ömmande förhållanden, och där vore det synnerligen önskvärt, om man med allra första kunde komma fram till bestämmelser, som medförde förbättringar särskilt för denna kategori.

Ang. ändring i lagen om allmän pensionsförsäkring.
(Forts.)

Nu säger herr Sven Persson, att man i motionen just har inriktat sig på att man skulle ha penningar tillgängliga för att vidtaga denna ändring av 37 § i pensionslagen, och då åberopas härför, att av de beräknade 80,000 pensionstagare, som skulle komma under första året, allenast 31,000 hittills inkommit. Det är för det första alldeles givet, att tillströmningen i början skall bli mycket mindre; det är ju så många formaliteter, som skola iakttagas, pensionsnämnderna ha icke erfarenhet och vana vid dylika ärendens handläggning, och lagen är kanske icke tillräckligt känd överallt, för att man skall kunna påräkna att få med alla pensionsansökningar strax i början av första året. Vidare torde det vara så, att på en del håll i städerna man har tyckt, att dessa belopp varit så pass svaga, att man knappast brytt sig om att söka pension. Men man har i alla fall i det avseendet inga hållpunkter att stödja sig på. Det är mycket möjligt, att under den andra delen av året tillströmningen blir större och att man kommer upp till något bortåt eller emot det antal pensionssökande, som beräknats för första året. För min del tror jag det knappast, men jag tror icke heller, att man kan säga, att det blir en sådan reduktion att man hoppas att på den vägen få in de penningar, som beräknats att utgå för dessa. Det kan man ju finna, först sedan man har ett helt år att pröva förhållandena på och sedan man verkligen kommit något längre i studiet av de olika orsaker, som kunnat föranleda, att tillströmningen icke blivit den man väntat och avsett.

Jag tror, att det är alldeles uppenbart, att det icke är någon realpolitik att nu komma och försöka få en ändring på den här punkten. Skulle samtliga reservationer bifallas, skulle ökningen för 1915 bli över 10 miljoner kronor, och det är ju absolut olämpligt att i den nuvarande situationen tänka sig en sådan utgift. Nu är det ju så, att man med det ifrågavarande förslaget närmast avser att inrikta sig på de 4,280,000 kronor, som innefattas i motionen 140 med avseende på ändring av 37 §. Men jämväl anskaffandet av ett sådant belopp lär möta synnerligen stora svårigheter, och då man dessutom icke har några garantier för att så mycket blir över på de förut anslagna medlen, att denna summa något väsentligt kan reduceras, kan man omöjligen, synes det mig, med någon som helst utsikt till framgång försöka att inrikta sina ansträngningar på denna punkt.

Denna fråga är egentligen en lagfråga, och det är förresten

Ang. ändring i
lagen om all-
män pensions-
försäkring.
(Forts.)

andra också, och förhållandet är nu, att första kammaren i detta fall redan fattat sitt beslut. Jag tror därför, att det är bättre, om man icke gapar över för mycket i detta stycke, utan försöker inrikta sig på att verkligen så snart som möjligt kunna få fram den förbättring av övergångsbestämmelserna, som är mest behjärtansvärd och som rör sig om sådana belopp, att det kan vara utsikt att få dem beviljade.

Det är nog så, tror jag, att det väl knappast är något land, som har kunnat genomföra sin pensionsförsäkring eller giva ålderdoms- och invaliditetsunderstöd under någon form åt den nuvarande generationen i den omfattning, som skulle bli fallet om man skulle bifalla samtliga här föreliggande motioner.

Jag ber därför, herr talman, att få biträda utskottets förslag med avseende å 37 §, och torde jag få tillfälle att, ifall särskild anledning därtill föreligger, även yttra några ord med hänsyn till reservationen under tredje momentet.

Herr Eriksson i Grängesberg: Herr talman, mina herrar! Såsom motionär i år och som ledamot av fjolårets pensionsutskott, må det ursäktas mig om jag tager kammarens tid i anspråk eit par minuter för att understryka betydelsen av den motion, vi framfört.

Jag är naturligtvis i likhet med reservanterna glad över, att det utskott, som behandlat motionen, så pass välvilligt, som det gjort, uttalat sig om densamma, men jag ber att i likhet med herr Persson i Norrköping få säga, att man ser ju hellre att man kan få någonting mer av ett utlåtande än en välvillig motivering.

Jag förstår så innerligen väl, att när det nu gäller försöka att på en gång öka utgifterna till pensionsförsäkringen så avsevärt som denna motion yrkar, man kan hesitera, men å andra sidan får man komma ihåg, att Sveriges gamla fattiga fått vänta så länge, att de icke kunna känna sig tillfredsställda med vad som här bjudes.

Vad beträffar vårt första yrkande, det som nu är föredraget och som avser att höja understödet, så att detta skulle utgå fullt efter lagens allmänna stadgande även under övergångsåren, har man tyckt, att det har mindre aktualitet än det andra. Ja, det kan ju synas, som om det icke skulle ha så stor aktualitet. Men man får komma ihåg, att, även om som herr Nilsson i Bonarp sade, det skulle vara en gåva, så är dock denna gåva synnerligen obetydlig, särskilt när det gäller sådana personer, som bo i städer eller industrisamhällen. Förresten är det rakt ingen gåva till dessa fattiga. De ha gjort sin strävsamma plikt under hälsans dagar, och de som icke haft hälsan utan varit invalider från födelsen ha haft släktingar, som uppfyllt denna plikt, som skulle ha ålegat dem i samhälleligt avseende. Denna plikt har fullgjorts så bra, som erfordras, för att detta understöd icke skall kunna betraktas som någon gåva.

När de talare, som här förut nu yttrat sig, gått in på samtliga de i motionerna gjorda yrkanden, skall jag också be att få säga några ord, om de två som ännu icke äro föredragna. Det är ju alldeles naturligt att vad som påtalas i dessa två yrkanden är det mest trängande.

Ang. ändring i lagen om allmän pensionsförsäkring.
(Forts.)

Vi ha här uti den ena av de två ännu icke föredragna punkterna yrkat, att den som är över 67 år och icke har full försörjning av fattigvårdsinrättning, välgörenhetsinrättning och dylikt, redan nu skulle kunna få någon hjälp, någon pension. Det är i alla fall ett krav, som är så pass behjärtansvärt, så nödvändigt, detta att man försöker i någon mån bispringa dessa gamla, att man icke kan fullständigt gå förbi detsamma. Där ha vi nu icke begärt att riksdagen i år skall fatta beslut att träda i kraft genast, utan endast begärt en skrivelse till Kungl. Maj:t med framläggande av förslag i syftet. Om man i nu föredragna punkt skulle hesitera till följd av de ekonomiska förhållanden, som råda, kan det ingalunda vara farligt då vi komma till detta yrkande att skriva till Kungl. Maj:t och peka på frågan. Nog måste det för dessa gamla kännas avsevärt mycket bättre, — de skola väl i alla fall få en bättre känsla och uppfattning om förhållandena — om riksdagens andra kammare gör ett positivt uttalande och åtminstone begär ett förslag, emot om man endast avfärdar saken med en välvillig motivering. Jag ber kammaren på det hjärtligaste att, om — kammaren icke skulle anse sig kunna bifalla den nu föredragna punkten dock, när vi komma till de två andra punkterna, gå med på en skrivelse till Kungl. Maj:t i förevarande förslags syfte.

I den tredje punkten påtalas de förhållanden, som äro de mest upprörande i hela lagen, där olika fattiga människor sällas och den mest fattiga stannar i sållet och får intet, men den som icke är fullt så fattig kryper igenom och får pension. Det är väl det mest upprörande, som kan tänkas. De av kammarens ledamöter, som suttit med i pensionsnämnder, ha nog samtliga stannat inför sådana fall, där man verkligen måst fråga sig, hur i alla tider man kunnat komma fram med sådana bestämmelser, och detta fastän man själv varit med om dem. Jag misstänker, att det var många av riksdagens ledamöter, som i följd ej tänkte sig in i vilka konsekvenser de beslutade bestämmelserna skulle ha. Jag menar de bestämmelser, som gälla beträffande invalider mellan 16 och 67 år, som ha full försörjning av enskilda, men vilka nu icke få tagas med. Jag hörde nyligen berättas i pensionsstyrelsen, att de fått ett brev från en pensionsnämnd med förfrågan hur det kunde komma sig, att lagens verkningar kunde bli så olika beträffande två personer i samma ställning, varom skrivelsen handlade. Det angivna fallet rörde sig nämligen om två kvinnor, vilka båda voro lika fattiga, så fattiga, att de icke över huvud taget kunde förtjäna något. Nu var det så, att den ena av dessa två kvinnor hade en gammal fallfärdig stuga, men som i alla fall enligt lagen vär-

Ang ändring i lagen om allmän pensionsförsäkring.
(Forts.)

derades till 50 kronor. Men nu i detta fall inträffar det egen- domliga — och det i full överensstämmelse med pensionslagens bestämmelser — att kvinnan, som hade denna stuga, fick pension, men den andra, som icke hade någon stuga, icke får någon pension. Nog förstå ni, mina herrar, att det i alla fall är omöjligt för vanliga människor att förstå rättvisan i en sådan lag. Om det nu är två fattiga, som i alla avseenden äro jämbördiga, så är det väl upprörande ändå, att den som vid närmare jämförelse ändå kan anses ha det sämst, icke skall få något. Sådana fall ha vi alla, som sitta i pensionsnämnderna, stått inför, där personer, som man tycker i första hand skulle få hjälp, icke fått något. Därför ha vi hemställt, att bestämmelserna för dessa ömmande fall skulle ändras så, att de som före 1913 voro invalider och hade full försörjning av enskilda skulle inbegripas i lagen. Nu har utskottet uttalat sig välvilligt om det förslaget, men i alla fall skulle det alldeles säkert för dessa arma människor, som det nu gäller, nog kännas som en mycket större lisa, om andra kammaren verkligen skrev till Kungl. Maj:t och begärde förslag i den riktningen vi angivit. Möjligheten att få en skrivelse till stånd har naturligtvis förfallit, då första kammaren redan fattat sitt beslut, men i alla fall skulle det vara en tröst och hugsvalelse för dessa människor att veta, att andra kammaren åtminstone velat stödja ett yrkande i den riktningen.

När vi komma till dessa två ännu icke föredragna punkterna, kommer yrkande att framställas om bifall till motionen, och jag ber redan nu att få säga, att jag icke kan underlåta när propositioner i dessa olika punkter framställas, att begära votering, om så behöves.

Jag ber, herr talman, att i den nu föredragna punkten få framställa yrkande om bifall till motionen.

I detta anförande instämde herr *Branting*, *Jonsson* i Hå, *Helger* och *Lindström*.

Herr *Gustafsson* i Örebro: Herr talman! Det är så, att motionärernas goda hjärta föranlett dem att begära det i motionen angivna anslaget. Litet var kan ju ha ett gott hjärta och ömma för den nöd, kan man säga, som för visso är rådande bland dessa pensionärer, men man måste väl taga hänsyn till de förhållanden under vilka denna pensionslag tillkom.

Man vet, att villkoret för dessa övergångsbestämmelsers antagande var, att icke redan nu i år, då man knappast kan säga, att pensionslagen börjat tillämpas, man skulle ändra i så vidsträckt mån, som motionärerna här föreslagit.

Frågan befinner sig, som en föregående talare sagt, på ett så tidigt stadium, att man icke alls är säker på, huruvida det blir något överskott på den summa, som man antog skulle behöva uppföras just för pensionssakens skull. Det är möjligt, att, om

motionärerna kunde låta sig nöja till ett annat år och man då kunde få se hur det utfaller, riksdagen skulle kunna vara villig medgiva åtminstone några av de förbättringar i pensionslagen, som här föreslagits. Skulle man nu bevilja de anslag, som motionärer begärt, skulle man komma upp till en summa, som förefaller rent av omöjlig kan man nästan säga.

Ang. ändring i lagen om allmän pensionsförsäkring.

(Forts.)

Den förste talaren nämnde några siffror. Ja, han sade, att enligt den föreslagna ändringen av 37 § skulle för 1915, såsom också i utskottsbetänkandet finnes angivet, kostnadsökningen uppgå till 4,280,000. Efter 37 §, jämförd med 33 § skulle ökningen för samma år gå till 3,960,000 kronor och enligt det senare yrkandet till 2,110,000 kronor. Det går ju upp till sådana summor, att man förstår att det är omöjligt. Om också utskottet, såsom erkännes av motionärerna, är välvilligt stämt, mötes man här av rena omöjligheter.

Nu ha de föregående talarne rört sig även om de andra punkterna i reservationen här, och då skall jag tillåta mig att även göra det. Det är nämligen, såsom den föregående talaren sade, fråga om ett skrivelseförslag, men det skulle snart sagt ingenting betyda annat än såsom en opinionsyttring. Men jag kan för min del icke förstå vad det då tjänar till, att en skrivelse avlåtes till Kungl. Maj:t. Pensionsstyrelsen har efter vad jag har mig bekant, uppmärksamheten riktad på saken, och jag är för min del fullt och fast övertygad om, att visar det sig, att dessa pensionsförbättringar kunna ske inom ramen för det belopp, som anslagits, då går pensionsstyrelsen in till Kungl. Maj:t med en skrivelse i ärendet, och Kungl. Maj:t går in till riksdagen med proposition, varefter riksdagen kan besluta.

På grund av vad här förut sagts och vad jag nu haft äran anföra, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till paragrafen.

Herr Tengdahl: Herr talman, mina herrar! Med herr talmannens benägna överseende skall även jag nämna några ord om övergångsbestämmelserna i allmänhet. Jag är ensam pensionsnämndsordförande från Stockholm här i kammaren, men jag tror icke, att jag överdriver, om jag säger, att vi ha samma erfarenhet allesammans, att det är något mycket galet med denna lag i vissa avseenden. Jag har talat med de flesta av pensionsnämndsordförandena här i Stockholm, och de ha uttryckt sig ungefär så som herr Bernhard Eriksson gjorde, att det är en förfärligt egendomlig lag detta, som särskilt genom övergångsbestämmelserna har den effekten, att de, som något ha, få något, men de, som ingenting ha, få ingenting. Med avseende på den av övergångsbestämmelserna, som vi nu egentligen skulle sysselsätta oss med — fastän flertalet av talarne kommit in även på de andra bestämmelserna — kan det icke nekas till, att den är förfärligt godtycklig och egendomlig, men det förefaller mig, som om den hjälpsökande allmänheten fått den uppfattningen, att efter-

Ang. ändring i lagen om allmän pensionsförsäkring. isom riksdagen sagt, att det skall vara så, kan det icke bli mera, och då få människorna finna sig i det och vara glada över att de få något.

(Forts.)

Så t. ex. var jag för någon tid sedan hemma och talade med en av dessa pensionärer, en gumma, som icke skulle få mera än 20 kronor. Hon tyckte nog det var dåligt, men hon klagade icke så värst. Hon hade väl den allmänna känslan, att det vore bättre att få något än intet. Jag finner också, att 70 kronor för kvinna och 75 kronor för man för de i år inträdande är rysligt magert, i synnerhet här i Stockholm, men det är ju dock något. Men den allmänna känslan mot den andra av övergångsbestämmelserna, den som här blivit kallad den mest upprörande, är nog den, att den verkligen är i ovanligt hög grad orättvis, och vi få dagligen på våra mottagningar bevittna hur besynnerlig denna bestämmelse är.

Här äro t. ex. två gummor, som tydligen ligga ungefär lika mycket i händerna på släktingar, men den ena har förmåga att sticka en fruntimmerskofta i månaden, som hon säljer för fem kronor och förtjänar sålunda därpå 60 kronor om året. Hon får en däremot svarande pension, visserligen liten, men hon får dock något. Så var det den andra gumman, som jag hade besök av härom dagen. Det var ett upprörande fall; karlen hade rymt för 20 år sedan och hon hade dragit sig fram med sju barn och synes väl alltså ha gjort nog för att få det, som herr Nilsson i Bonarp så starkt betonade var en gåva. Hon bodde hos ett av barnen, som i sin tur var välsignat med 11 barn, och fick där ett nödortfittigt underhåll, men hon uppbar naturligtvis icke någon inkomst på det hållet. Så gick hon till de andra barnen emellanåt och fick ibland hos den ena en tolvskilling och hos den andra en femtioöring, så att det kunde slå till någon krona i månaden. Det kan jag väl icke taga upp såsom inkomst, sade gumman, hyggligt och ordentligt. Nej, det var ju ingen inkomst, dessa tolv kronor om året. Denna gumma, som kanske kämpat värre kamp för tillvaron än den andra gumman, som tjänade 60 kronor på fruntimmerskoftor, hon fick ingenting därför att hon hade ingen inkomst. Vart leder detta? Jo det leder till att pensionsnämndsordförandena om de ha något hjärta i bröstet, formligen få sitta och lirka med gummorna för att kunna få fram någon omständighet, varpå — utan väldförande av lagen — kan grundas någon sorts inkomstberäkning. Bara de ha någon liten inkomst, så får man enligt lagen tillstyrka ansökningen, men om de ingen inkomst ha, då stå de där, då kan man inte tillstyrka ansökningen. Det är som sagt fullkomligt upprörande. Det är mycket möjligt, att detta är något slags gentil matematik i denna lag, och jag hyser den okunniges hela vördnad för denna mycket exakta vetenskap. Men jag tycker det är rysligt, att samhällsförhållandena skola vara sådana, att matematiken får tala så mycket högre än hjärtat och att våra finanser till följd av föregående regimer äro så usla, att man skall behöva taga så mycket mera

hänsyn till matematiken än till hjärtats röst, som vi gjorde när vi antogo denna lag.

Den gumma, jag talade om, som hade uppfostrat sju barn med mycket arbete och försakelse och som bodde hos ett av barnen, som i sin tur hade elva barn, gick från mig mycket upprörd utan att ens säga adjö och hon kastade mig i ansiktet en fras, som jag skall tala om för herrarna, en fras mot vars riktighet jag icke kunde ha någon invändning att göra, ty jag skämdes å svenska riksdagens vägnar. När gumman gick, sade hon till mig: »Jag tycker det är synd om sådana lagstiftare.» Gumman hade ju fullkomligt rätt. Det är synd, att de ekonomiska förhållandena i landet skola vara så dåliga till följd av föregående misshushållning, att vi nödgas misshandla fattiga människor såsom vi göra enligt den paragraf, där det talas om dem som under år 1913 mer än fyra månader haft full försörjning av fattigvården eller enskilda personer och därför äro undantagna från pensioneringen.

Ang. ändring i lagen om allmän pensionsförsäkring.
(Forts.)

I förbigående vill jag säga, innan jag slutar, att rent språkligt stöter det mitt öra, att man skall behöva inränga barns försörjningsplikt mot föräldrar under begreppet *enskildas* ingripande. Att kalla barn för enskilda personer i deras förhållande till föräldrarna, det är en rent språklig groda, men det spelar ju reellt icke någon roll. Det reella innehållet är avgörande, men denna språkliga groda, har gjort, att många pensionsnämndsordförande i likhet med mig måst telefonera till pensionsstyrelsens upplysningsbyrå och fråga, om det är sant, att man måste likställa barn med andra enskilda i deras förhållande till föräldrarna. Huvudsaken är emellertid, att den paragraf vi avhandla och den paragraf, som avses i punkt 3, äro upprörande orättfärdiga. Men jag kan icke neka till, att den stora fattiga allmänheten har den känslan, att den paragraf, som avses i punkt 3, är mera upprörande än den paragraf vi nu tala om.

Herr Schotte: Herr talman! Ja, det är lätt att framställa exempel på än det ena än det andra fallet, där ömmande förhållanden förelegat, som kanske icke blivit av lagstiftningen förutsedda.

Det är ju så, att alla som yttrat sig i denna sak, äro ense om, att man bör försöka göra vad man kan för att vinna de förbättringar, som erfarenheten kan giva vid handen vara trängande och möjliga att genomföra. Jag vill i sammanhang med detta påpeka, att i både 6 och 37 §§ har det gjorts små justeringar och förbättringar, som icke alldeles äro att förakta, låt vara att de bara föranleda en utgift på några 50, 60, 70 tusentals kronor om året. Det är dock något, om också icke tillräckligt eller särskilt att skryta med.

Jag vill emellertid, eftersom man under debatten kommit in på utskottets förslag under tredje punkten, säga ett par ord för sammanhangets skull, och för att icke i diskussionen några på-

Ang. ändring i
lagen om all-
män pensions-
försäkring.
(Forts.)

stående om beloppet behöva stå obemötta. Reservanten herr Sven Persson har talat om utskottets välvilliga motivering, men jag vill säga, att vore det bara en välvillig motivering, tycker jag icke det vore så mycket värde med det. Men det är icke så, utan varför utskottet icke föreslagit någon skrivelse det beror därpå, att utskottet fått kännedom om att pensionsstyrelsen håller på att arbeta på ett förslag till förbättrade övergångsbestämmelser, närmast avseende de kategorier, som omförmålas i tredje punkten. Här säger nämligen utskottet: »Vid sådant förhållande och då utskottet antager, att pensionsstyrelsen så snart så kan ske, skall avgiva förslag till avhjälpande av de svåraste bristerna i pensionslagen beträffande den nuvarande generationens pensionsvillkor» o. s. v. Därför har utskottet icke funnit anledning att påkalla en särskild skrivelse. Det är skälet, varför en skrivelse icke kommit till stånd. Annars hade det varit möjligt, föreställer jag mig, att inom utskottet få majoritet även för ett yrkande på skrivelse. Men jag tror, att man därvidlag fick iakttaga åtskillig försiktighet för att lättare få första kammardamöterna i utskottet med på detta yrkande. Det är då bättre att icke genom en direkt skrivelse påpeka förhållandena, då man visste, att pensionsstyrelsen har sin uppmärksamhet riktad på saken, utan blott understryka, att riksdagen väntar, att pensionsstyrelsen skall komma fram med ett förslag. Man bör sålunda vara belåten med den behandling, som skett här. Man kan icke komma med allt på en gång. Det är orimligt att begära och gör endast, att man förlorar mera.

Anledningen till att jag begärde ordet var närmast, att en talare på Örebrobanken enl. mitt förmenande begränsade det förslag, som skulle kunna tänkas framkomma från pensionsstyrelsens sida med anledning av utskottets påpekande, på ett sätt, som jag icke kan vara med om. Han yttrade nämligen, såvitt jag förstod honom rätt, att han hoppades, att pensionsstyrelsen skulle framkomma med ett förslag om förändrade övergångsbestämmelser inom ramen av det anslag, som av riksdagen beviljats. Detta har icke varit min uppfattning, ehuruval jag tror, att vi beräknat så pass rundligt, att man även härvidlag kan hoppas på ett överskott. Det har icke varit min uppfattning, när utskottet skrev desta utlåtande, att anslaget skulle begränsas inom den ram, som riksdagen beräknat för anslaget t. ex. för 1916, och att det sålunda även skulle bero på, huruvida det bleve tillräckliga besparingar för att vidtaga dessa ändringar. Jag har särskilt ansett det lämpligt att framföra detta önskemål, då jag ser herr statsrådet och chefen för civildepartementet närvarande. Jag skulle vilja uttala den förhoppningen, att han icke begränsade sig till det belopp, som anvisats, utan om det blir fråga om tillägg, som hållas inom rimliga gränser, man måtte söka att tillgodose de bägge kategorier, som omförmålas närmast i det tredje momentet, och att förslag därom snarast föreläggas riksdagen.

Herr Sandler: Herr talman! Det har uttalats här, att motionärernas framställningar äro synnerligen beaktansvärda. Jag tror dock, att det skulle göra ett synnerligen gott intryck på de personer, som närmast beröras av de framställningar, som här framkommit, om åtminstone från andra kammarens sida det gjordes något mera än vad som ligger i att antaga utskottets förslag, även om dess motivering får erkännas vara välvillig.

Ang. ändring i lagen om allmän pensionsförsäkring.
(Forts.)

Man har nu invänt, att det skulle medföra stora kostnader, om man bifölle de gjorda yrkandena, och att det icke vore lämpligt att redan i år verkställa ändringar i lagen. Det har till och med beträffande kostnaderna sagts, att det rent av skulle vara omöjligt att förverkliga de önskemål, som här framställts. Ja, jag tror väl ändå, att den ärade talaren måste medgiva, att det är ett överord, om man här använder ordet »omöjligt» beträffande de kostnadsanspråk, som här framställts. Om det skulle vara omöjligt att bifalla dessa krav, då frågar jag: vad skall man då säga om andra krav, som representera så oerhört mycket större belopp och som man framställer, oaktat det finnes svårigheter att biträda dem?

Det bör kanske erinras, då man ser detta utskottsbetänkande, att då denna fråga var föremål för riksdagens behandling i fjol, framlades från socialdemokratiskt håll ett förslag, vari man påpekade en utväg, genom vilken det kunde vara möjligt att realisera vissa av de mest trängande önskemålen beträffande förbättringar och påbyggnader i fråga om pensionsverket, ett förslag om engångsbeskattning å de mera förmögna. Det har i år visat sig, att själva idén i detta förslag, som avsåg att tillgodose vad man skulle kunna kalla en inre försvarsfråga, var av den beskaffenhet, att den nu är upptagen beträffande den yttre försvarsfrågan; och jag tror därför, att man bör kunna säga, att det dock pekades på en möjlighet att kunna ekonomiskt tillgodose de krav, som redan förut vid fjolårets riksdag voro framställda från socialdemokratiskt håll.

Då man ser dessa stora siffror framför sig, så tycker man, att det är mycket stora pengar, det är fråga om. Jag får dock säga, att det är mycket hälsosamt, att man av dessa siffror får se, huru bristfällig den pensionslag ändå är, som riksdagen antog under uttalande, att den skulle draga betydande kostnader med sig, det är hälsosamt, säger jag, att ha dessa siffror särskilt under en riksdag, då det gäller att bevilja så oerhört stora belopp för andra ändamål. Man säger, att det icke är lämpligt att ändra en sådan lag så tidigt efter dess tillkomst. Men beträffande dessa yrkanden anser jag det vara tydligt, att om man skall ändra, man bör göra det snart. Det är tydligt, att om man över huvud vill göra något beträffande dem, som uppnått en åldersgräns över 67 år vid lagens ikraftträdande, man bör göra detta snart.

Nu föreslås i denna punkt endast, att det skulle avlätas en skrivelse till Kungl. Maj:t. Om man nu i år icke anser sig beredd att taga ett sådant skrivelseyrkande, då får jag säga, att förhoppningarna, att dessa, som äro över 67 år, skola kunna vinna något mera av pensioneringen, icke äro synnerligen stora. För min del tror jag

Ang. ändring i lagen om allmän pensionsförsäkring. icke, att det är brist på realpolitik, om man nu skulle finna sig böra biträda de yrkanden, som framställts, och i synnerhet de två senare yrkandena. Det har uttalats i landet många hårda omdömen om den pensionslag, som antogs i fjol. Jag tror det skulle göra ett gott intryck, om det visade sig, att det finnes en stark stämning för att snart verkställa nya förbättringar.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen i förevarande punkt.

Med herr Sandler förenade sig herrar *Svensson* i Eskilstuna, *Widlund*, *Anderson* i Råstock, *Andersson* i Gävle, *Sävström*, *Berg* i Munkfors, *Svensson* i Skönsberg och *Hedlund*.

Herr Nilsson i Bonarp: Herr talman! Det har från alla håll erkänts, att denna framställning är mycket beaktansvärd, men man har likväl sagt, att det är omöjligt att nu kunna gå med på densamma. Nu säger herr Sandler, att man här skulle ha använt överord. Nej, när det är fråga om att bevilja över 10 miljoner kronor för ett år, ehuru lagen icke varit tillämpad längre, då anser jag, att åtminstone dessa herrar hade bort angiva, varifrån medel skulle tagas för ett sådant ändamål, ty det är egentligen häri svårigheten ligger. Det synes mig vara ännu mera skäl att överväga detta, innan vi gå till votering. Om herrarna fasthålla vid yrkandet rörande tredje punkten, så finner jag detta förklarligt, ty där är det möjligt att vinna något, men vill man vinna något alls, så bör man först och främst se till, att man verkligen gagnar och icke skadar den sak, man vill främja. Jag har sålunda velat understryka, att det här gäller över 10 miljoner kronor, om dessa framställningar skulle beviljas i sin helhet. Tio miljoner kronor för ett år är en stor summa, då det gäller en lag, som icke varit tillämpad längre.

Härmed var överläggningen slutad. I överensstämmelse med de därunder gjorda yrkandena framställde herr talmannen propositioner först på godkännande av utskottets förslag till lydelse av förevarande paragraf samt vidare på godkännande av samma förslag med den ändring, som innefattades i den av herrar Persson i Norrköping och Anderson i Råstock vid punkten 1:o) avgivna reservationen; och blev utskottets förslag till paragrafens avfattning av kammaren godkänt.

Slutstadgandet; rubriken.

Godkändes.

Utskottets hemställan i punkten 1:o) förklarades vara besvarad genom kammarens beslut i fråga om lagförslaget.

Punkten 2:o).

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 3:o) föredrogs härefter. Därvid yttrade

*Ang. ändring i
lagen om all-
män, pensions-
försäkring.
(Forts.)*

Herr Persson i Norrköping: Herr talman! Med hänvisning till vad jag förut sagt i mitt första anförande tillåter jag mig yrka bifall till den av mig och herr Anderson i Råstock framställda reservationen under denna punkt.

Herr Andersson i Stårte: Herr talman! Jag har låtit anteckna mig som reservant under detta betänkande och anhåller att få yrka bifall till min reservation, som innehåller yrkande om bifall till vad herr Eriksson i Grängesberg i sin motion nr 143 föreslagit under punkt 2; denna punkt avser bestämmelser i övergångsstadgandet rörande av enskilda personer försörjda, och förslaget går ut på, att denna bestämmelse måtte bortfalla. Jag torde icke behöva motivera detta mitt yrkande efter de anföranden, som här hållits.

Man har här talat om äldre personer, som understödjas av fattiga anhöriga. Jag har närmast tänkt på unga personer, som kommit i sitt olyckliga läge på grund av olyckshändelse eller sjukdom, exempelvis barnförslamning, redan i unga år, och sålunda blivit invalider, och detta kan ha inträffat så tidigt, att de voro invalider redan före lagens ikraftträdande. Om nu t. ex. en fattig far med möda underhållit och underhåller en sådan invalid, så kan det hända, att kans kraft till slut slappnar, varför en dylik invalid till följd av lagens bestämmelser måste lämnas till fattigvården, som får taga vård om honom. Detta öde har ju visserligen förut drabbat ganska många, men då i alla fall inom landet finnes en lag om invaliditets- och ålderdomsförsäkring, en lag, som i alla fall giver andra kanhända mindre olyckligt lottade personer, men som senare råkat i sin sorgliga belägenhet, ett litet understöd, då se dessa tidigare invalider i detta något hårt och obarmhärtigt: de kunna icke förstå, varför de själva skola vara uteslutna från denna lilla hjälp, som denna lag eljest skulle tillförsäkrat dem, om denna bestämmelse icke funnits.

På dessa grunder ber jag, herr talman, att få yrka bifall till det av mig i reservationen gjorda yrkandet.

Herr Schotte: Herr talman! Jag har redan under den föregående överläggningen rörande detta utlåtande haft tillfälle att yttra mig om utskottets hemställan under moment 3. Vi äro ju alla fullständigt ense om, att när det är fråga om dessa övergångsbestämmelser och deras förbättring, så tager man närmast sikte på den kategori, till vars förmån just herr Andersson i Stårte reserverat sig, och i andra rummet kommer den kate-

Ang. ändring i
lagen om all-
män pensions-
försäkring.
(Forts.)

gori, som här omnämnes i motionen i övrigt, d. v. s. de gamla, som redan fyllt 67 år vid lagens ikraftträdande. Det är dessa kategorier, som man i görligaste mån vill tillgodose, och då närmast dem, som blivit försörjda av enskilda. Nu är bara frågan, på vad sätt man bäst skall främja denna sak, om man i en särskild skrivelse bör påkalla Kungl. Maj:ts uppmärksamhet för saken, eller om den bör ordnas under den form, som utskottet här använt, nämligen att med hänsyn till och med vetskap om att pensionsstyrelsen har sin uppmärksamhet riktad just på dessa förhållanden man med understrykande härav hoppas, att pensionsstyrelsen så snart ske kunde måtte avgiva sitt förslag. Det har varit nödvändigt för att vinna så mycket man vunnit i motiveringen, att man inom utskottet gått denna mera försiktiga väg, men jag har naturligtvis icke något mot, om andra kammaren skulle tycka att det är bättre att genom en direkt skrivelse påkalla Kungl. Maj:ts uppmärksamhet för saken. Jag är övertygad, att vilken väg man går, gör man vad man kan, och den ena vägen leder nog icke hastigare till målet änd en andra. Jag har emellertid ingen anledning att frågå utskottets förslag.

Herr Berg i Munkfors: Herr talman! Då jag i egenskap av medlem i fattigvårdsstyrelse och pensionsnämnd varit med om att behandla åtskilliga ärenden rörande denna pensionslag, så ber jag att få säga som min erfarenhet, att bestämmelsen rörande dem, som underhållas av enskilda, är en av de mest upprörande, och kunde man i detta stycke få en ändring till stånd, så vore ett mycket stort steg taget mot en rättfärdigare tillämpning av denna lag. Jag känner särskilt ett fall från min hemort, som gjorde ett så djupt intryck på pensionsnämnden, att den stod förundrad över lagens tillämpning i detta fall. Det var en arbetare med ganska stor familj — han hade sju eller åtta barn — och av dessa barn hade han en dotter, som blev invalid, men hade redan fyllt 15 år, då lagen skulle tillämpas, vilket medförde, att han icke kunde få något bidrag. Han var emellertid så säker om, att han skulle lyckas erhålla bidrag för denna invalid i familjen, att han ändock insände ansökan till pensionsnämnden i saken, men på grund av denna bestämmelse måste ansökan avvisas. Det är givet, att sådana fall väcka icke glada känslor hos den del av allmänheten, som är den fattigaste och som väntat så mycket av denna lag; snarare väckes härigenom en stark missstämning.

Nu säger man, att en skrivelse icke betyder något, alldenstund första kammaren fattat beslut i enlighet med utskottets yrkande. Men oavsett detta anser jag för min del, att ett uttalande från andra kammarens sida om förbättring i detta hänseende dock har sin stora betydelse och kan verka välgörande, så att den i sinom tid kan erhålla ett rent praktiskt värde.

Jag ber därför, herr talman, att för min del få yrka bifall till den vid denna punkt fogade socialdemokratiska reservationen.

Ang. ändring i lagen om allmän pensionsförsäkring.

(Forts.)

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr talman propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan, 2:o) avslag därå och bifall i stället till den av herrar Persson i Norrköping och Anderson i Råstock avgivna vid förevarande punkt fogade reservationen samt 3:o) avslag å utskottets hemställan och bifall i stället till den reservation, som vid punkten avgivits av herr Andersson i Stårte; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i sistnämnda proposition.

§ 9.

Vidare föredrogos vart för sig:

sammansatta stats- och lagutskottets utlåtanden:

nr 2, i anledning av dels Kungl. Maj:ts under punkt 19 av sjätte huvudtiteln i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag till pensionsförsäkringens genomförande ävensom väckt motion om anslag, utöver vad Kungl. Maj:t begärt, till bestridande av på staten belöpande kostnad för nämnda ändamål, dels ock Kungl. Maj:ts proposition angående förvaltningen av den i 11 § av lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring omförmälda fond samt angående disponerande av anslag för vidtagande av åtgärder till förebyggande och hävande av invaliditet; och

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående befogenhet för pensionsstyrelsen att provisoriskt bevilja sådant understöd, som omförmäles i 33 § i lagen om allmän pensionsförsäkring den 30 juni 1913; samt

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående stämpelavgiften samt i ämnet väckta motioner; nr 30 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 och 3 §§ samt 6 kap. i förordningen den 6 november 1908 angående en särskild stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper; och

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om vissa ändringar i 6—10 §§ i förordningen den 20 april 1906 angående en särskild stämpelavgift för försäljning av punsch, arrak och rom.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda utlåtanden och betänkanden hemställt.

§ 10.

Vid föredragning härpå av lagutskottets utlåtande, nr 28, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående lagstiftning, innefattande förbud mot uppförande utöver viss höjd av hus, avsedda att uthyras till bostäder, begärdes ordet av

Ang. förbud mot uppförande av hyreshus utöver viss höjd.

Ang. förbud
mot uppförande
de av hyres-
hus utöver
viss höjd.
(Forts.)

Herr Lindhagen, som yttrade: Herr talman! Bland de sociala frågorna är ju spörsmålet om gynnsammare bostadsförhållanden för städernas befolkning ett av de mest framstående, och de nuvarande missförhållandena kunna anses ha fått sitt uttryck och kulminerat i de stora hyreskasernerna, där en mängd folk sammantränges utan frisk luft och utan naturglädje. Det är i synnerhet det folk, som icke har råd att skaffa sig mer än en liten bostad, varpå dessa förhållanden verka ruinerande. Det är klart, att om man skall rycka upp det onda med roten, så måste man söka vidtaga åtgärder, som motverka en sådan riktning. En sådan metod är, att det i allmänna civillagen stadgas, att man icke får bygga hus för uthyrande av bostäder åt andra till större höjd än tre våningar. I moderna trädgårdsstäder och andra stadskommuner börjar man iakttaga ett sådant förfarande, men på andra håll gör man det icke alls, och i särskilda stadsanläggningar vidtager man antingen icke sådana försiktighetsmått, eller där man iakttager dem, göres det icke på ett för framtiden betryggande sätt. För att bevara släktets hälsa är det sålunda nödvändigt, att man tager itu med städernas byggnads- och bostadsförhållanden på ett mera ingripande sätt, och att lagstiftningen i den riktning, som jag framställt, på ett verksamt sätt kompletterar de sparsamma enskilda initiativ, som redan förekomma.

Utskottet har nu på varjehanda skäl tyckt, att utskottet icke borde sysselsätta sig därmed utan har litat på den bostadskommitté, som är tillsatt och som, enligt vad jag har anledning tro, icke kommer att befatta sig med denna sak och som i varje händelse kan behöva en påminnelse, huru den bör förfara. Jag skall sålunda, herr talman, be att få yrka bifall till motionen.

Vidare anfördes ej. Efter av herr talmannen givna propositioner på dels bifall till utskottets hemställan, dels ock avslag därå och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 11.

Ang. förbud
mot nattarbete
av män i vissa
fall m. m.

Å föredragningslistan fanns härpå upptaget lagutskottets utlåtande, nr 29, i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t angående dels initiativ från svensk sida till internationell överenskommelse om förbud mot nattarbete av män i vissa fall m. m., dels ock utredning och förslag rörande reglering av nattarbetet inom bagerier, konditorier och hembagerier.

Till lagutskottet hade hänvisats en inom andra kammaren väckt motion, nr 134, däri herr *Lindhagen m. fl.* hemställt, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla,

1) att initiativ från svensk sida måtte tagas till internationell överenskommelse om lagstadgat förbud även mot mäns användande

till nattarbete inom industriella och angränsande arbetsområden där det ej måste äga rum av tekniska skäl eller i den allmänna välfärdens intresse; samt

*Ang. förbud
mot nattarbete
av män i vissa
fall m. m.
(Forts.)*

2) att ärendet oavsett detta måtte i erforderliga delar ofördröjligen beredas för Sveriges vidkommande samt förslag framläggas till lagstiftning, som utan avvaktan på och oberoende av internationell konvention kunde vara av förhållandena påkallad.

Till gemensam behandling med omförmälda motion hade lagutskottet förehaft två inom båda kamrarna väckta, lika lydande motioner, nr 29 i första kammaren av herr *A. Petrén*, samt nr 59 i andra kammaren av herr *Borggren m. fl.*, uti vilka motioner hemställts, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte undersöka i vad mån en reglering av nattarbetet inom bagerier, konditorier och s. k. hembagerier för såväl kvinnor som män kunde anses vara av förhållandena påkallad samt för riksdagen framlägga det lagförslag i ämnet, vartill undersökningen kunde föranleda.

Utskottet hemställde,

A) att riksdagen, i anledning av herr Lindhagens m. fl. förevarande motion, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville

1) låta verkställa en allsidig undersökning i vilken omfattning och under vilka förhållanden nattarbete för män inom industrien och angränsande arbetsområden för närvarande i riket förekomme;

2) därest av nämnda utredning skulle framgå, att det beträffande vissa arbetsområden vore önskvärt samt eljest möjligt och lämpligt att, oberoende av internationell konvention, för vårt land införa lagbestämmelser, avseende reglering av nattarbetet, därom för riksdagen framlägga förslag; och

3) beträffande arbetsområden, inom vilka en reglering av nattarbetet icke ansåges kunna äga rum annorledes än på grundval av en internationell överenskommelse, taga i övervägande, huruvida och i vilken omfattning från svensk sida vid lämplig tidpunkt borde tagas initiativ till en dylik överenskommelse i syfte att jämväl för sistberörda arbetsområden normerande bestämmelser rörande nattarbetet skulle kunna åvägabringas; samt

B) att de av herrar Petrén samt Borggren m. fl. i ämnet väckta motionerna måtte anses besvarade genom utskottets hemställan under A).

Reservationer hade likväl avgivits:

beträffande utskottets hemställan under A):

av herrar *Lindhagen* och *Borg*, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka att ifrågavarande av herr Lindhagen m. fl. väckta motion måtte av riksdagen bifallas samt

beträffande utskottets hemställan under B):

av herrar *Lindhagen* och *Borg*, vilka hemställt att de av herrar

Ang. förbud mot nattarbete av män i vissa fall m. m. Petrén och Borggren m. fl. väckta motionerna måtte av riksdagen bifallas;

av herrar *Trana*, greve *Lagerbjelke*, *J. Johanson* och *L. J. K. Larsson*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att ifrågavarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda; samt

(Forts.)

av herrar *Gezelius* och *Holmdahl*.

Utskottets hemställan upplästes, varpå

Herr *Lindhagen* yttrade: Utskottets hemställan är ju i det stora hela från motionärernas synpunkt tämligen tillfredsställande. Jag vill i alla fall fästa uppmärksamheten på en punkt, i vilken jag och herr *Borg* icke ansett oss kunna följa utskottets motivering och följaktligen icke heller dess kläm.

Man har nämligen den uppfattningen, att vi här i landet icke ha möjlighet att tillräckligt vårda oss om arbetarnas hälsa på grund av den utländska konkurrensen i en del yrken. Det är en trossats, som strider mot sakens natur och som är grundad på en förutfattad uppfattning, att staten icke skall inlåta sig på dessa ämnen. Det är klart, att om arbetarnas hälsa skulle höjas genom en lag, som förbjöde oskadligt och farligt nattarbete deras arbetskraft därigenom ock skulle ökas. Man kan väl icke resonera, jag skulle nästan vilja säga så cyniskt, att man fortfarande skulle vilja äventyra deras hälsa för att produkten skall kunna bli billigare i konkurrensen på den utländska marknaden med den utländska industrien. Det förhåller sig icke på det sättet. Jag erinrar mig särskilt från en internationell arbetarkongress i Köpenhamn 1910, att det var en kommission, i vilken också jag var medlem, som hade att behandla den sociala lagstiftningen, varvid från flera håll framhölls med stor skärpa det oeffterrättliga i det åskådningssätt, som kommit till uttryck i utskottets motivering.

Jag skall på denna grund, herr talman, be att få yrka bifall till den under punkten a) avgivna reservationen.

Vad angår punkten b), så anser jag, att den av herrar *Borggren* och *Petrén* m. fl. väckta motionen bort föranleda en direkt skrivelse till Kungl. Maj:t. Genom att den nu, på sätt som skett, hopkopplats med den andra större utredningen, så äventyrar man, att denna tämligen klara fråga, som också fått sin lösning på allt flera håll inom olika länder, även kommer att förhalas, till dess att den stora frågan i dess helhet blir utredd. Man äventyrar den genom den avfattning, som utskottet givit sitt utlåtande.

Jag ber, eftersom båda punkterna föredragits samtidigt, att få yrka bifall till den vid vardera punkten avgivna reservationen.

Härefter anförde

Herr *Pettersson* i Södertälje: Herr talman! Jag vill

gent emot herr Lindhagen erinra, att utskottet icke alls säger, att denna lagstiftning skulle inverka skadligt på vårt lands konkurrensförmåga med utlandet. Utskottet har endast sagt, att det synes vara uppenbart, att det *kan* uppstå en sådan fara inom vissa industrier. Det synes också vara svårt att bestrida, att åtminstone en övergående fara för ett lands industri skall kunna uppkomma därigenom, att en dylik lagstiftning av det landet ensidigt införes.

*Ang. förbud
mot nattarbete
av män i vissa
fall m. m.*

(Forts.)

För övrigt torde det icke vara nödvändigt att inlåta sig på ett längre försvar för utskottets förslag i denna fråga, eftersom den ärade motionären själv erkände, att utskottets hemställan i det hela är tillfredsställande.

På grund av detta erkännande av motionären hemställer jag om bifall till utskottets förslag.

Herr Söderberg i Stockholm: Herr talman! Det kan ju ju synas ganska tröslöst och utsiktslöst att försöka fånga kammarens uppmärksamhet vid frågor rörande arbetstiden för arbetare och därmed sammanhängande förhållanden. Det kunde ju till och med synas onödigt att ens begära ordet när det nu gäller dessa motioner, då frågan återigen har fallit i första kammaren — det är visst för sjätte eller sjunde gången. Den kammaren går ju ej ens med på det utredningsförslag, som lagutskottet denna gång liksom flera andra gånger kommit med.

Jag kan för min del i alla fall icke uraktlåta, då jag varit med om den motion, som rör bageriarbetarnas nattarbete, att säga någonting både rörande den motionen och den andra, som vi från socialdemokratiska riksdagsgruppen flera gånger framburit.

Under debatten i första kammaren i går hörde jag ett skäl framföras mot den hemställan vi här många gånger gjort om företaget av en undersökning om inskränkning och reglerande av det manliga nattarbetet, vilket vi här många gånger förut hört förresten nämligen att vi skulle med den motionen avse förbud för och förhindrande av *allt* arbete nattetid. Det är ofrånkomligt, det framgår väl alldeles tydligt utav vår många gånger gjorda framställning, att det ingalunda är vår avsikt med detta motionerande, utan vi hava sagt tydligt ifrån att det på de områden, där driftens natur nödvändiggör arbetet nattetid, vi varken kunna eller vilja motsätta oss, att sådant arbete får äga rum. Men på de områden, där det icke är absolut nödvändigt, är det som vi vilja hava förbud, och på de områden, där detta arbete är ofrånkomligt vilja vi i arbetarnas intresse hava reglering därav. Sådana regleringar äro ju angivna genom internationella undersökningar. I det fallet behöves man ej gå ytterligare till internationella områden. Det har redan påpekats, på vilket sätt reglering skall kunna ske. Vi hava många gånger här i kammaren framfört behovet därav, och jag vill nu återigen understryka det. Behovet är fortfarande lika starkt och

Ang. förbud
mot nattarbete
av män i vissa
fall m. m.
(Forts.)

det kommer att bli starkare allt eftersom industrien utvecklar sig. Detta vill jag hava sagt om den motionen.

Men så förefinnes det obenägenhet att för ett särskilt arbetsområde, bageriarbetarnas, som vi särskilt motionerat om, företaga sådan reglering. Man har talat om den utländska konkurrensen, men detta tal äger ju här icke den ringaste befogethet. Här har man ju uteslutande att göra med inhemsk tillverkning utan minsta spår av konkurrens från utlandet och ett område, där vi ju själva för vårt vidkommande kunna reglera arbetstiden, om vi vilja nämligen. Man har härvid sammanblandat dessa frågor och ur ett skäl, som säges tala mot ett bifall till den första frågan vill man även få fram ett skäl, som skulle tala för avslag å den andra.

Vi begära, att oberoende av den undersökning, som gäller allt nattarbete, en undersökning skulle företagas, vilken skulle kunna förbereda ett förbud för nattarbete av bageriarbetarna. Det är en mycket gammal fordran här i landet för övrigt, en fordran, som framfördes för minst ett 20-tal år sedan och mot vilken många framstående riksdagsledamöter på den tiden icke voro ovilligt stämda; till och med i första kammaren skänkte man den sitt beaktande. Nu är stämningen omsvängd, nu vill man icke veta av detta alls. Om staten vill genom sin mellankomst förhindra nattarbetet för denna grupp av arbetare, så kan den göra det, och det är vad vi åsyfta. Det gäller icke något omedelbart ingripande, det gäller i första hand en verklig undersökning, på vilken undersökning sedan ett lagförslag skulle kunna byggas, som tillgodosåge dessa arbetares berättigade krav att slippa nattarbetet. Dessa arbetare ha genom sin organisations hjälp åstadkommit en hel del förbättringar i avseende å övriga arbetsförhållanden och även i avseende å arbetstiden. De ha lyckats avskaffa nattarbete på en del mindre platser här i landet, men naturligtvis när icke deras organisation så långt, som den borde nå. Den når framför allt icke fram till det område, där hemarbete bedrivs i mycket stor utsträckning, till hembageriernas område. Dit når icke heller lagen om förbud för kvinnligt nattarbete i industrien därför att den stannar vid de tio arbetarna. Här är en särskild lagstiftning nödvändig om man vill träffa de arbetsgivare och mindre tillverkare, som profitera av att situationen är sådan, att intet hinder lägges i vägen för nattarbete på vissa områden.

Jag vill tillägga, att i den arbetarskyddslagstiftning som antogs 1912, talas mycket om — det är en sådan där from önskan som lagen innehåller, och många fler sådana förekomma — att arbetstiden i hälsofarliga sysselsättningar bör begränsas; det talas vidare om att söndagsvila skall beredas arbetarna. Ja, allt det där i lagen av år 1912 blir fromma önskingar, om det ej kompletteras av andra lagar, ty att tro, att arbetsgivarna självmant skola följa hänvisningarna av arbetarskyddslagen, det är en fåfång förhoppning. Det göra de icke annat än när arbetar-

organisationerna äro mäktiga nog att förmå dem därtill eller om lagstiftningen kan ingripa. I detta fall bör lagstiftningen ingripa till förmån för denna arbetargrupp. Den bör enligt min uppfattning ingripa på den punkt mot vilken vår motion riktar sig nämligen mot det allmänna nattarbetet för denna yrkesgrupp.

*Ang. förbud
mot nattarbete
av män i vissa
fall m. m.
(Forts.)*

Jag anser mig sålunda, herr talman, i anslutning till de synpunkter, som här uttalats, och i överensstämmelse med min allmänna uppfattning av dessa saker oförhindrad att yrka bifall till såväl den i punkt A) av herr Lindhagen och Borg reservationsvis framställda hemställan som till det under punkt B) även reservationsvis framförda yrkandet, eftersom nu båda punkterna föredragits på en gång.

Herr Nilsson i Kristianstad instämde häruti.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen till en början propositioner beträffande punkten A), nämligen dels på bifall till utskottets hemställan, dels och på avslag därå och bifall i stället till herrar Lindhagens och Borgs vid punkten avgivna reservation; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Vidare gav herr talmannen beträffande punkten B) propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på avslag därå och bifall i stället till den reservation, som vid förevarande punkt avgivits av herrar Lindhagen och Borg; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Då votering emellertid begärdes, blev nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller lagutskottets hemställan i punkten B) av utskottets förevarande utlåtande nr 29, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den av herrar Lindhagen och Borg vid nämnda punkt avgivna reservationer.

Omröstningen utföll med 87 ja mot 57 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 12.

Slutligen föredrogos vart efter annat:

särskilda utskottets nr 1 utlåtanden:

nr 25, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl.

Maj:t angående utredning och förslag i fråga om uppförande å fast stat av viss vid armén anställd civil personal; och

nr 26, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående rätt för arméns manskap med fast anställning att åtnjuta dagavlönning vid sjukdom;

lagutskottets utlåtande, nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående förbud mot lufttrafik över svenskt område; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 135, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ersättning åt torpare och lägenhetsinnehavare å kronopark för av ålgar förorsakad skada; och

nr 136, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående premiering av medelstora jordbruk.

Vad utskotten i nämnda utlåtanden hemställt bifölls av kammaren.

§ 13.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden:

nr 100, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lån till statens livsmedelskommissions förfogande; och

nr 101, i anledning av väckt motion om bestridande i vissa fall genom statsmedel av kostnaden för resa, som till krigstjänstgöring inkallad värnpliktig måste företaga för deltagande i förestående allmänna val till riksdagens andra kammare;

bankoutskottets memorial, nr 27, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande bankoutskottets utlåtande nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 5—7 §§ i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897; samt

lagutskottets utlåtande, nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående förordnande om anstånd med betalning av gäld (moratorium).

§ 14.

Justerades protokollsutdrag.

§ 15.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Johanson</i> i Gäre	under 9 dagar fr. o. m. den 29 aug.,
› <i>Hedström</i>	› 2 › › › 28 ›
› <i>Ekerot</i>	› 11 › › › 29 ›
› <i>Flognfält</i>	› 2 › › › 28 ›
› <i>Larsson</i> i Säby	› 10 › › › 29 ›
› <i>Berg</i> i Munkfors	› 2 › › › 28 ›
› <i>Mossberg</i>	› den 29 aug.,
› <i>Andersson</i> i Skrädene	› › 29 ›
› <i>Lindström</i>	› › 29 ›
› <i>Månsson</i>	› 2 dagar fr. o. m. den 28 aug.,
› <i>Sjöberg</i>	› 10 › › › 29 › och
› <i>Skareen</i>	› 10 › › › 29 ›

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 9,18 e. m.

In fidem
Per Cronvall.